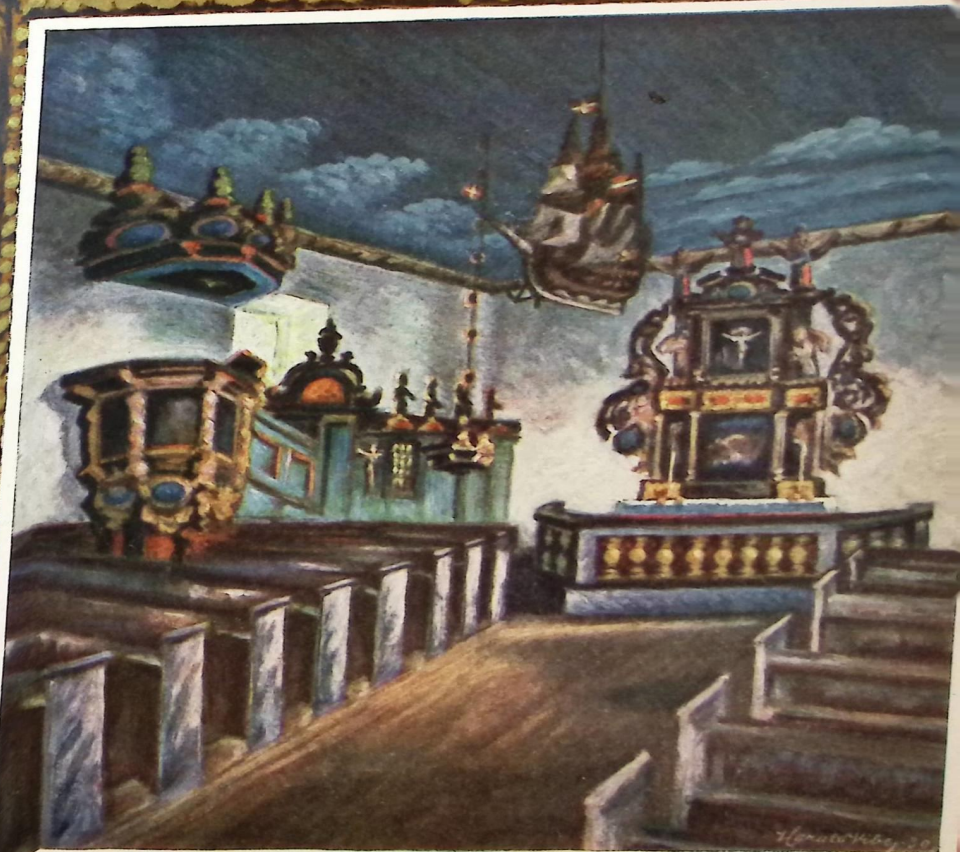

RINGERIKE.
1930.

1904
1904

Tilhører
Ringerikes Museum

RINGERIKE

1930

Utgitt av
RINGERIKES UNGDOMSLAG

Ved
T. KROGSRUD og N. JOHANNESSEN

TRYKT I SNORRE BOKTRYKKERI — OSLO 1930

INNHold:

HARALD VIBE: Omslagsteining. Interiør fra Bønsnæs kirke.	3
ARKITEKT VREIM: Gammel bygningskultur på Ringerike.	3
DR. REIDAR TH. CHRISTIANSEN: Underjordiske og slikt. Nogen små betraktninger og historier.	14
V. V.:	Hågen Olsen Hurum. 15
CATARINUS ELLING:	Bryllupsviser fra Ringerike. 17
EINAR S. DOKKEN:	Gammelt fra Ådal. 18
SIGVARD SIMENSEN:	Per Friskfant. 20
MARTIN JOHANNESSEN: Nogen erindringer fra 1905.	21
A. LAGESEN: Mellem naboer i Haugsbygd i gamle dage.	22
HARALD SOLBERG:	Bondeviser. 23
HANS JOHN SRUD: Litt om skolen på Tyristrand i gamle dage	24
J. A. S.:	Manngard i Holleia. 25
T. KROGSRUD:	Sterke karer. 26
NILS JOHANNESSEN:	Ordtak fra Ringerike. 27

Gammel bygningskultur på Ringerike.

Den dype historiske glans og det fine eventyrskjær, i samband med store personer — av ånd og byrd — som klær det vakre bygdelaget har i ikke liten mon dekket over slike håndgripelige ting som den gamle bebyggelsen der ennu finnes rundt om på ringeriksgårder. Navn som Sigurd Syr og Halfdan Svarte, skikkelser som Anna Colbjørnsdatter og Jørgen Moe binder gjerne interessene så skruefast at dagligdagse ting utsettes for glemsel.

I en kortere oversikt som denne er det bare de viktigste problem som kan bli tatt op til nærmere gransking, såsom husenes plassering og gruppering, beboelseshusets plan, opbygning og utforming samt påvirkning utenfra og utsmykningen.

Ringerike hører til de brede østlandske bygdelag — noget som bebyggelsen også vidner om ved sitt rolige preg og sine enkle linjer. Den skiller sig i så måte skarpt ut fra fjelldalenes dekorative arkitektur. Derimot har husets planutforming og opbygning, skematisk sett, engang vært temmelig lik våre lave dalestuer med sine tre rum: forstue, kåve og stue som er overdekket av det ytre tak med sine skrålflater. Til gjengjeld er det igjen meget som tyder på at det har vært forskjell på plasseringen av husene i våre daler og nede på flatbygdene. Her har en gårds mange uthus, og innhus for en stor del vært satt hver for sig, slik at de har dannet hvert sitt tun, uttun og inntun — enten helt adskilt eller med en felles side, som var det mest almindelige. Denne plantypen går visselig attende til i middelalderen. I disse differensierte gårdsanlegg var det, i motsetning til de senere enkle firkantede gårder, et bestemt skille mellom dyr og mennesker. Dyrene, undtagen hesten som har stått i en annen klasse enn de andre husdyr, fikk ikke lov til å komme inn på inntunet, som blev holdt ryddig og pent. Hestens høie stilling i den menneskelige bevissthet har ofte gitt sig utslag i en mere fremtredende plassering av stallen enn de andre uthus, den er nærmest satt i klasse med innhusene. Foruten at husene markerte skillet mellom tunene bruktes også gjerder. De har fra gammel tid av spilt en like stor — eller større rolle i tundanelsen enn gjerdet har gjort for eiendomsgrensene. Efter indoeuropeisk sprogbruk kommer navnet tun av innhegning, det samme gjør gårds-plass.

Enkelte steder på Ringerike er ennu reminiscenser av totunggårder — ja, på Klekken i Norderhov, hvis anlegg i sin nuværende skikkelse skriver sig fra første halvpart av 1800-årene, er skillet mellom inntun og uttun bevisst og klart gjennomført. Rundt inntunet er stabburet, sidebygning og hovedbygningen, som ligger inn mot uttunet med den ene smalsiden, og omgitt av haven på de tre andre. Tidligere har efter et gammelt bilde å dømme kun baksiden og den ene smalsiden vært omgitt av haven som er utvidet i den senere tid. Stakittgjerdet som går fra hovedbygningen over mot drengestuebygningen danner den felles side i tunene. Isoleringen av hovedhuset i inntunet kan ha sine forutsetninger i gårdens anvendelse som skysskifte og gjestgiveri — gårdens egne folk har villet bo mest mulig privat. Til gjestgiveri er visstnok sidebygningen blitt brukt.

Klekken er nu det rikeste, festligste og nobleste gårdsanlegg som er bevart på Ringerike fra eldre tid.

Efter innhusenes gruppering å dømme er det tydeligvis rester av en gammel totunplan på Gile i Norderhov.

Trangen efter å isolere hovedbygningen og dens nærmeste omgivelser er også blitt tilfredsstillende ved at den er bygget i haven, som på Hurum i Hole, eller ved at huset helt eller delvis er omgitt av beplantning. I sin nuværende skikkelse stammer anlegget på Hurum fra den første del av 1800-årene. Ved en sådan isolert plassering av hovedbygningen, som nevnt, har hele gårdsanlegget ofte opnådd et både hyggelig og ophøiet preg.

Den mest kultiverte og fornemme anleggsplan har gården Rå, som brente i 1892, hatt. Den lange koselige allé som førte op til gården har også understreket dette inntrykk — i ikke liten grad er alléenes verdi for bebyggelsen uavhengig av skiftende strømninger. — Den lave lange bygningen på Rå med sine to fløier og stakittgjerdet på den åpne siden dannet en firkantet plass — eller om man vil et avstengt inntun. Til denne plan hører med at også uthusene lå i hesteskoform rundt uttunet, med den åpne siden vendt mot inntunet. Tunene, som lå på samme akse, har på den måten gått over i hverandre, kun adskilt med stakittgjerdet. Denne planformen som var sterkt på moten utover i 1700-årene, sær-

RINGERIKE

lig på embedsgårdene, eier et bevisst kultivert preg og en sterk hang til konsentrering. Datidens embedsmenn anbefaler denne velkomponerte plan som den mest ideelle, fordi den skaf-

Norderhov. På nordsiden, og baksiden, av hovedbygningen ligger parallelt med denne et tømret toetasjes hus med en imponerende lengde som inneholder en rekke rum. Disse to hus og et stort

TUNENE PÅ KLEKKEN I NORDERHOV

fet en god oversikt over hele gårdsmiljøet, og det var nettop oversikt tiden fordret. Foruten det praktiske syn var jo tiden også sterkt optatt av barokkens idéer og elsket de store perspektivvirkninger som en slik plan bød på.

Rå var bygget i 1750 av den kjente fogd Ivar Wiel som i 1743 ga ut sin «Beskrivelse over Ringeriges og Hallingdals Fogderi», et arbeide som skaffet ham hans medlemskap i Kongl. Københavns Videnskabenes Selskap. Som fogd er han alene om å ha nydt den ære. Wiel har vært en typisk tidsskikkelse for hvilken, snart sagt, ingen disiplin har vært fremmed. Han må således ha stått på en ganske god fortrolig fot med tidens arkitektoniske retninger. Av hovedhuset på Rå ser man at han har holdt sig til den tendens som la an på å understreke de horisontale linjer.

Et malerisk og meget interessant gårdsanlegg som i disponeringen av planen avviker en god del fra de nevnte plantyper er Hverven gård på

vedskjul mot øst, med do i annen etasje, danner en langstrakt, firkantet gårds plass. Litt tilbaketrukket på østsiden av plassen ligger også staburet. Ved at en bygning er satt i vinkel til hovedhusets sydside, ut mot haven, dannes også her en plass. Etter situasjonen på tomten å dømme må de gamle uthusene også ha vært bygget rundt om sin egen plass, noget en gammel tegning av gården også synes å vise. I Hverven har således Ringerike den mest differensierte gårdsplan. Ved å sette en liten spiss på kan man her tale om herskapstun, folketun og uthustun.

Den mest almindelige gårdplantypen man nu treffer på i ringeriksbygdene er den hvor husene er satt i en åpen — vel avbalansert firkant, der som oftest eier et solid hverdagslig preg. Denne enkle gårds plass med de få hus som rummer alt det en gård har bruk for skriver sig fra opplysningstiden, siste halvpart av 1700-årene, og eier ikke noget skille mellem mennesker og dyr.

I det nevnte tidsrum er det at de mange enkelt-hus, som i gammel tid hørte til på en gård, for alvor parres sammen og settes inn under nogen få felles tak — en utvikling som fortsatte videre

ter, stifter vi bekjentskap med en av dens bedre sider.

På samme måten som med gårdsplanen vil man også i de enkelte hus finne at det er forskjell

TUNET PÅ HURUM I HOLE. HOVEDBYGNINGEN TILVENSTRE

utover i 1800-årene. Som en overgangsform mellom de mange, og få hus ser man ennu uthusene med sine forskjellige høider stå i rekke. Mindre eiendommer har ofte hus bare på to sider av gårdsplassen, stuen på den ene siden og uthusrekken på den annen. Dertil kommer selvfølgelig en del planer som det ikke kan oppstilles nogen fast regel for.

En felles regel for alle de gamle gårdsplanene har vært: fjøset skulde stå slik til at hevdesiget mest mulig kunde komme vollen tilgode.

En egenskap som har ligget dypt og sikkert forankret på bunnen av den menneskelige natur kommer stadig til syne i måten hvorpå hustomtene er valgt og i plasseringen av beboelseshuset — nemlig trangten etter å bo slik at utsikten var god. Man vilde både se — og bli sett.

Denne menneskets uregenskap favner som vi vet meget vidt, og i sitt valg av boplass, hvor den så å si har bygget sig evigvarende monumen-

tellem embedsmannens og bondens hjem. Det en først og fremst merker sig er at de nye strømningsringer ganske snart fikk rykke inn i embedsmannens hus, mens bonden i en rum tid lot dem vente utenfor.

Slik som vi nu vanligvis ser de eldre hovedbygningene på ringeriksgårdene består planen, rent skjematisk sett, av gang og kammers i midten med en stor stue på hver side. For korthets skyld kalder vi den midtkammerstypen. Over denne plan er huset bygget op i to etasjer med to vindusakser på hver side av hovedinngangsdøren, som ofte har et halvindu på hver side. Til dette huset hører sadeltak, tekket med krum taksten, og representeres på en ypperlig måte av den eldste delen av hovedbygningene på Bråk i Norderhov og for såvidt også av Rud i Hole. En senere takform er den med avvalmede gavlspisser slik som på Libakke i Hole og Gile i Norderhov. Den gamle bestyrerboligen ved Ringe-

rikes Nikkelverk, Ertelia på Tyrstrand, hører også med i denne gruppen.

Middkammerstypen er blitt utviklet videre til to rum i bredden, og lengden er forøket med et

forhistorisk tid — huset har en meget lang historie. På Søndre Somdal står en slik stue med sperretak og årstallet 1760, omtrent fra samme tid er stuene på Nordre Ramberget og

HOVEDBYGNINGEN PÅ KLEKKEN I NORDERHOV

rum, slik at huset er blitt usymmetrisk i forhold til inngangsdøren som på Hesleberg og Klekken i Norderhov.

Assymetriske hus finnes også på grunn av at stuen på den ene siden av gangen bare har et vindu på fasaden. Av dem finnes det en del på Ringerike. Det som, ved siden av de ofte forekommende assymetriske fasader, karakteriserer hovedbygningene på Ringerike er at de har en fin energisk reisning, en kraftig markering av lafteknutene og en robust over- og underliggerpanel. Den gamle bebyggelsen bærer forøvrig preg av menneskenes avhengighet av naturforholdene.

De store, staute bygningene med sine sunde arkitektoniske uttrykksmidler har utviklet sig av den lille beskjedne stuen hvis plan og oppbygning i korte trekk er skissert ovenfor. I Ådal kan det enda pekes på noen eksemplarer av denne stuetyper, hvis planskjema går tilbake til

Søndre Hallingby («Fortidsforeningen»s årsberetning 1923, side 139). På de centrale flatbygder er derimot disse stuer for lenge siden gått inn i historien for godt. Den siste flokk av dem befinner sig likesom på uavbrutt vandring opover mot høifjellet — det øverste av våre daler — hvor de vil være å finne enda noen år fremover. Sammenlignet med Valdres, og i særlig grad Hallingdal, har de flate ringeriksbygder visselig ligget mellom et og to hundre år foran med hensyn til utviklingen av ildstedet, og for utviklingen av huset er forholdet omtrent likedan. Det er rimelig å anta at røkstuen — stuen med åpent ildsted, åre, midt på gulvet og ljøre i taket, lys- og røkpåning, over Ringerike for en stor del var gått av bruk i de siste decenniener av 1500-årene, for Hallingdals vedkommende kan det samme stadium settes til omkring 1700 — ihvertfall for de øverste bygdene.

Søker man etter det mest opprinnelige uttrykk for

den ringerikske hjemmefølelse, slik den har gitt sig utslag i utformningen av de enkelte hus, skal man først og fremst ty til sådanne som den opprinnelige del av hovedbygningen på Bråk, den

gangsportaler, og den er også forsynt med små, enkle pilastre. Det er god grunn til å tro at bygningen har hatt svalgang i annen etasje på hovedfasaden. De små tilfeldig plasserte vinduer i

„FOLKETUNET“ PÅ HVENVEN I NORDERHOV

før nevnte bygning på Rud og hovedhuset på Vaker, «Skriver-Vaker» i Norderhov. Den er antagelig bygget av sorenskriver Nils Mickelsen Leth som visstnok i hele sin embedstid, 1757—1777, bodde på gården. Bygningen som nu er forsynt med et steilt sadeltak, har en anelig størrelse og bærer preg av å ha tilhørt en embedsmann som har vært fortrolig både med sjelen og yttersiden i den gamle ringerikskulturen. Merker på pipen viser at taket fra først av har hatt en mere moderat reisning. Forandringen av takvinkelen kan skyldes at stentaket har avløst det eldre torvtak. Disse to tekkematerialer krever hver sin takvinkel — en iakttagelse som er en tilfredsstillende for den menneskelige tenke- og kombinasjonsevne. Huset er bredbygget slik at det har to rum i bredden, en rekke rum i lengden og skiller sig ut fra midtkammerstypen ved sin decentraliserte plan. Etter merker på den gamle panelingen å dømme har det nær hjørnene på hovedfasaden hatt to staselig utformede inn-

den nu innpanelte vegg virker i farten litt disorienterende — sett på bakgrunn av det ellers så rolig virkende hus.

Hovedbygningen på Hesleberg, opført av prokurator Abr. Hesselberg i 1771, er det av de eldre bevarte ringerikshus som er best gjennomarbeidet. Den er bygget ut fra bevisste arkitektoniske fordringer og er i sin utforming og planlegging en ypperlig representant for embedsmannsbebyggelsen i de buskerudske flatlandsdistrikter. Heslebergbygningens lafteknuter er utformet som pilastre med postamenter, tynne utsveifede kapitler og etablementoppbygg som minner meget om Fossehølm på Eiker. Dens vellykkede rokokkoportal er dessverre stilt i skyggen av senere forandringer. Den vakre utvendige tømmermannspanel med de brede underliggere og smale profilerte overliggere har fra først av vært rødmalt med malte marmorerte pilastre. Men denne nyanserte farveskala finnes nu godt gjemt under den velkjente hvitmaling. Interiørene vi-

HOVEDBYGNINGEN PÅ LIBAKKE I HOLE

ser en rekke gode rum med vakre detaljer på veggpanelets ramverk, dører, dørbeslag og listeverk.

Mens Heselebergbygningen er opdelt i forholdsvis små rum frembyr hovedbygningen på Hverven en plan med en opdeling i store rum — særlig er stuen ut mot veien med den på slottsmessig vis plaserte kamin midt på tverveggen et meget representativt og festlig rum. Bygningen har hatt sprang i fasaden som ved senere forandringer er blitt maskert av paneling. Den før nevnte sidebygningen av midtkammerstypen har en verandalignende svalgang og er forbundet med hovedhuset ved en gang av reisverk. Sidebygningen har en durabelig stor stue på $7 \times 8,5$ m. Det åpne hjelketak har på grunn av det store spenn en svank på midten. Både tømmer-, snekker- og smedarbeidet i dette hus bærer bud om dyktige håndverkere med støtte av en god tradisjon.

I sitt ytre bærer hovedbygningen på Klekken det første spede bud om at den gamle bygningskulturen begynner å ebbe ut. Dens ytre tilhører vel nærmest 1840-årene. Det må da være Thor Andersen Færden, der fikk skjøte på gården i 1828 og hvis enke eide den i 1887, som har foretatt ombygningen. I 1832 har han opført sidebygningen og ennvidere ligger det nær å trekke den slutning at hele det sjeldsynte, kultiverte gårdsanlegg er planlagt og opført av ham.

En av J. L. Riis' mange akvareller, som tilhører frk. Ragnhild Hval viser hovedbygningen, som er bygget i siste halvpart av 1700-årene, og fire små hus, hvorav ett er stabburet. Selv om akvarellen som er fra 1824 for en stor del ser ut til å være laget etter hukommelsen er det rimelig at husene og deres antall er nogenlunde riktig gjengitt. Et annet bilde fra omkring 1850, som

tilhører frk. Else Hval — der foruten billedstoff også har skaffet mig annet verdifullt materiale — viser gården i den skikkelse vi ser den nu. Dette slår fast den formodning som er gjort at det er Thor Færden som så å si har bygget hele anlegget. Takket være den heldige omstendighet at gården i over 100 år har vært i en families eie som har eid både den kultur og den pietetsfølelse som er det sikreste vern for et anlegg som Klekken, har vi her enda i behold et fortrinlig monument over vår gamle bygningskultur.

Vi har sett at hovedbygningen, i likhet med Heseleberg, er av den usymmetriske typen med tre vindusaker på den ene og to på den annen side av inngangsdøren. Taket som nu er tekket med krum sten har en moderat reisning og opprinnelig kan det for den saks skyld godt ha vært tekket med torv. Til i høide med vinduernes underkant, hvor det er anbragt et horisontalt bånd, er panelingen kvadrert. Laftene som er utformet som pilastre er forsynt med tynde halvsøiler. Omramningene rundt dør og vinduer virker renselig og delikat. Innvendig i Klekkenbygningen finner man igjen de samme enkle detaljer som utvendig. Den nicheformede brandmur er også forsynt med halvsøiler, og de med store fyllinger ovenpå et høit fotpanel inndelte vegger har senempirens enkle profiler. I den aller siste tid er det av praktiske grunner foretatt en del forandringer med både hovedbygningen og sidebygningen på Klekken som ingenlunde øker den verdi det regnes med her.

Hus med åpne svalganger hører nu mere med til de sjeldne typer. Det er derfor litt av en overraskelse å se et slikt vel bevart toetasjes hus på Ringerike. Den gamle hovedbygningen på Øvre Lundesgård i Lunder, bygget i 1700-årene, har åpen svalgang i begge høider.

HOVEDBYGNINGEN PÅ RUD I HOLE

I sin tid blev hus med åpne svalganger regnet for å være særlig nasjonale og nevnt aller først i rekken når det gjaldt å peke ut det som hørte til den særnorske bebyggelsen. Nu kan det vel

våre egne tanker og intensjoner hatt mest å si ved løsningen av de forskjelligartede oppgaver som har meldt sig innen bygningskunsten.

Forskjellige forhold gjør at det her ikke er

HOVEDBYGNINGEN PÅ VAKER I NORDERHOV

erkjennes, uten at man behøver å bli beskyldt for å være en dårlig patriot, at svalganger hører til de ting vi i likhet med så meget annet innen vår solide landsens bebyggelse, ihvertfall delvis, har fått etter påvirkning utenfra. Vi har da heldigvis aldri vært slike bakstrevere og eremitter som en bestemt retning i vår tid vil ha oss til å være. Det fremgår tydelig nok av den måten vi har valgt våre boplasser på, at vi alltid har villet bo slik at det var utsyn å få. Det ligger sikkert rotfestet i vår natur — ikke å vende ryggen men åpne favnen mot hele verden. Det viser tydelig nok de gamle stenhus, trehus, stueinteriører o. s. v. Når alle disse mer eller mindre direkte importerte ting virker så karakternorske, så kan vi bare takke vår evne som så mesterlig har tilpasset og omformet det nye. Det må dog ikke opfattes slik at det vesentlige ved våre hus er bygget op på impulser og elementer utenfra. Til alle tider har de hjemlige ting, likeså vel som

plass eller anledning til å gjennomgå de øvrige av de hus som nødvendigvis hører med til et gårdsanlegg, selv om de naturligvis er like viktige som hovedhuset. Uthusene må derfor bli gjenstand for en senere behandling. Et hus som nest etter hovedbygningen har hatt den fremste plass i et tun — nemlig stabburet — skal dog nevnes. I eldre tid stod forresten det høiest og dominerte mest av alle husene i et tun-anlegg. På Ringerike er det to sorter av stabburene, vi kan gjerne her på Østlandet kalle dem flatbygdtypen og daletypen. Den førstnevnte som har overvekten i bygdelaget er et enkelt, funksjonalistisk hus i to høider, uten sprang i veggene, den annen type har svalganger av stavverk på tre sider av loftet, overetasjen, som springer ut fra veggen. Begge typene har den primitive grunnplan med et rum og inngang gjennom en sval på gavlsiden.

Til flatlandstypen hører stabburet på Rud i Hole som avbildes her. Det er forholdsvis lite og

mangler sval, bare langveggene er fremskutte; men i sine forhold og oppbygning er det typisk for distriktet. Daletypen representeres av stabburet på Haukedalen i Lunder, bygget 1769. Det har

drev Fienden tilbake, hvoraf de altid havde Forraad paa Svalene, saa at saadanne Bygninger tjente dem som en Fæstning». Dette må ha vært et hus omtrent av samme sort som Handeloftet

HOVEDBYGNINGEN PÅ RÅ I NORDERHOV. BRENDT 1892

gjennombrudte svalganger og trapp som går direkte fra bakken op i loftssvalen.

Ivar Wiel omtaler i sin beskrivelse et hus på Havnor i Hole som, ihvertfall hvad utseende angår, sannsynligvis har hatt meget tilfelles med daletypen av stabburene, som også kalles loft. Wiel sier at det på Havnor i Hole «findes en ældgammel Bygning, 2de Loft høj, ovenom med udbygde Svaler, ingen Vinduer, men de øverste Værelser (det har formodentlig hatt todelt grunnplan) have været bygte paa den gamle norske Måde med Røggab midt paa Taget, hvorigenem Lyset kom ned og Røgen drev ud, under hvilket de havde deres Ildsted midt på Gulvet; . . . holder man dog for, at saadanne Bygninger har været i Brug i den Tid Ribungerne strejfede omkring Landet, og at de boede ovenpaa, for der at tage deres Retirade, naar noget var at befrygte; thi naar de kom derop, droge de Stigen til sig, lukte Lemmen igjen, og saa med Steen

på Valdres Folkemuseum. Men en vesentlig forskjell på ildstedene i de to hus har det vært. Handeloftet har peis oppe i loftsrummet; men efter Wiels usedvanlig interessante beretning må Havnorloftet hatt åre. I så fall er det det eneste hus vi vet om som har hatt åpent ildsted midt på gulvet i loftet. Arkitekt Sinding-Larsen formoder at det, i likhet med engelske haller, har vært brukt åre til oppvarming av den såkalte «Kongehall» på Akershus. Noget visst om det vites altså ikke, men opplysningen fra Havnor svekker ingenlunde den formodning, selvom Akershus og Havnor ikke har så meget med hverandre å gjøre. Det viser ihvertfall at åren også hos oss har vært brukt andre steder enn på jordgulvet i de lave stuene. Peis i loftsrummet er kjent foruten i Valdres også i Hallingdal, Gudbrandsdal og Østerdal. Det er derfor ikke helt riktig som enkelte forskere mener, at oppvarming av loftets loftsrum er sjeldent, eller at det så å si ikke har fore-

kommet i Norden. Av det ovenfor anførte fremgår at det hos oss endog har vært varmerum så tidlig som i middelalderen.

De malte dekorasjoner har spilt en meget stor

knytter sig til Peder Pedersens navn. Det er også for en del grunnen til at han har fått så lysende glorie omkring sitt minne. Det er ikke underlig for han eide et ekte kunstnertempra-

HOVEDBYGNINGEN PÅ HESLEBERG NORDERHOV, OPFØRT 1771

rolle for utsmykningen av hjemmet. Utover i siste halvpart av 1700-årene, folkekunstens klassiske tidsalder, som den er blitt kalt, blomstrer denne kunst i våre landsens hjem med en frodighet som aldri før. Det er kunstnere fra bøndenes egne rekker som er de skapende krefter. En av bondekunstens største skikkelser, Peder Aadnes har malt nogen av sine aller beste ting på Ringerike. «Denne merkelige bygdemaler», skriver professor C. W. Schnitler, «har levet i folkefantasiaen like til denne dag som en utrolig tusenkunstner, der kunde maalt binde nogen hver . . . i sin hjembygd Land blev Aadnes til en ren sagnfigur. Det het bl. a. at han paa grund av ulykkelig kjærlighet var reist ut av landet og hadde levet i 3 aar i Kjøbenhavn og Düsseldorf (!), hvor kunstnerkallet først var gaat op for ham, og han studerte dessuten i London, Sachsen og Holland». Utallige er ellers de spennende eventyr og rørende romantiske historier som i folkefantasiaen

ment, var både gløgg og opfinnsom, men nogen videre utlengsel kan det ikke direkte pekes på hos ham. Den eneste studiereise han foretok var i 1770 til Oslo hvor han et par måneder var i lære hos maleren Nils Thåning, som var lærer i tegning ved Krigsskolen. Tradisjonen forteller også at han var i Oslo i lære en tid, men at han var så dyktig at han ikke hadde noget å lære av sin mester og etter kort tid reiste han derfor sin vei igjen. Første del av denne beretning er altså riktig og det er ganske visst også den siste. Forøvrig var han flere ganger i Oslo.

I godt og vel 30 år reiste Peder Adnes, ved siden av å være gårdbruker, rundt om og malte i kirker og på gårdene hos bønder og embedsmenn på Ringerike, Land, Hadeland, Valdres, Toten og Hedmark. På Ringerike er ennu bevart to av hans større arbeider, på Hesleberg og Skriver-Vaker. I 1774 malte han en rekke genrebilleder på de høie rektangulære fyllinger i storstuen på

INTERIØR AV STORSTUEN PÅ VAKER NORDERHOV

Hesleberg. Av hans dekorasjoner i et rum ved siden av er det kun bevart supraporter med bilder av interiørene i rummene som de respektive dører fører inn til: stue, kjøkken og barneværelset, der er malt med humør og fantasi. Stuens 13 store veggfelter fremstiller «årstidene». Motivene har han for det meste tatt direkte ut av gårdens daglige liv som han har et våkent øie for og som er gjengitt på en naiv, likefrem måte, uten den romantiske idealisering som hørte tiden til. Adnes er vår første folkelivsskildrer i bilder. Sommeren viser han således i tre felter, et viser en andejeger, det annet en repslager og det tredje slåttonnen hvor to jenter med sine river i hånden hviler i en høisåte under et tre, mens en slåttekar slukker sin tørst med et krus øl. Det store skjenkeskap har en rekke malte landskap på skuffer og smalsider. Dørene har lange alléer. I midten og forgrunnen av sine bilder plasserer han figurer, mellomgrunnen trær og i det fjerne marker og hus.

* * *

I pakt med rokokkotidens innstilling sparer til sine tider heller ikke Adnes på å la virkeligheten i de forskjellige situasjoner gå uten brudd over i

en gylden idealverden — en barnslig vilkårlighet som styrker malingens dekorative oppgave.

Figurene på heslebergdekorasjonene virker noget plumpe mot det blåliggrønne landskap. Men denne svakhet bøtes det på ved at rummene som skikk var i 1700-årene, i motsetning til 1800-årene som kappet denne røde tråden, holdes sammen av de samme grunnfarver. Veggene er malt og fotpanelet marmorert med brunrødt og lyst grønt.

* * *

En av de første større oppgaver Adnes fikk var sannsynligvis å male storstuen og spisestuen for sorenskriver Leth (?) på Skriver-Vaker. Hele tegne- og malemåten tyder på at dette arbeide er gjort en god stund før heslebergbildene. Tegningen er litt kantet og ubehjelpelig og malemåten noget broket. Til å fylle alle brystpanelingens felter med i spisestuen har han brukt borger og slott, malt på lysblå bunn. I storstuen hvor det er sjablonerte, håndmalte tapeter over brystpanelet er feltenes motiv mest fantasilandskaper. På et av feltene er det malt en karjølsskys i en bratt bakke hvor en dame på en ganske komisk måte faller med full fart ut av setet. Tradisjonen

INTERIØR AV STORSTUEN PÅ HESLEBERG NORDERHOV

forteller at det er en virkelighetsskildring av sorenskriverfruen som på en kjøretur falt ut av vognen i Kværnbergbakken. Selvom dette ikke er historisk riktig karakteriserer det iallfall Ad-

rier. Det er meget av barokkens kraft og stemning over dette rummet — ikke bare i farvene, men også i den store brandmuren, midt på tverveggen, med sine profiler.

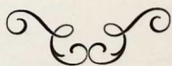

STABBURET PÅ RUD I HOLE

nes på en ypperlig måte — både hans virkelighetssans og hans humor. Tapetene som er holdt i dype farver har en rekke fritt malte felter med blomster, buketter, hyrdesener og natursene-

De gamle ringerikshusene iakttar en med samme følelse som en plante eller blomst. — Det er slik vi ønsker våre hus skal være.

Halvor Vreim.

Underjordiske og slikt.

Nogen små betraktninger og historier.

Når en iblandt kommer i berøring med gamle dagers tro på huldrer og underjordiske, er det få ting som gjør så sterkt inntrykk på en som den sikkerhet og troverdighet som preger slike fortellinger. Disse vesener glir så selvsagt, så sikkert inn i rammen, de optrer så selvfølgelig i det daglige liv, at en iblandt spør sig selv om det er vi, nutidsfolk, som har tapt en evne de gamle hadde, om vi i virkeligheten ser mindre enn de. En ting er iallfall sikkert innlysende, iallfall for dem som ikke er helt betatt av sin egen visdom, og det er at alle disse gamle historier ikke bare er noget folk innbildte sig. De hadde dypere røtter enn bare i menneskers innbildning, de var likesom gjengangere av en gammel tankeverden, som igjen førte oss ut over de norske bygdene og til noget helt almenmenneskelig og internasjonalt.

Hvorfor er hele denne troen blitt så borte; det er naturligvis et ganske innviklet spørsmål, og det er urekkelig interessantere å se litt på visse sider av denne troen selv, og til belysning av folks forhold til disse usynlige makter å velge eksempler fra Ringeriksbygdene. Der er stoff nok å ta av, om en vilde gå til de bilder en har av Ringerikstradisjonen for omtrent hundre år siden, slik de finnes i Asbjørnsens huldreeventyr. Men de er velkjente, og de historier som skal nevnes her, er fra vår egen tid. De er langt svakere enn de eldre, og da især i utformingen. Det er bare skelettet av beretningene som er igjen. Farver og detaljer er blitt vekkt, fordi disse ting ikke lenger hører med i daglig fortelling, ikke hører til levende tradisjon. Grunnen er ikke bare det at folk ikke lenger tror på slikt, for det er ofte en hører de beste historiene av folk som ikke selv er troende. En sans for å fortelle, interesse for gamle dager etc. er ofte vel så gode forutsetninger for å fortelle godt som å tro fast og sikkert på det en forteller om.

Tenksomme folk før i tiden aksepterte ikke uten videre de underjordiske, de søkte grunner, og helst av skriften for at de var til, og slike var også å finne. Fra Ådalen fortelles om dette:

«Det var en kar som het Lars, han var engang etsteds oppe på en gård, og de satt ved bordet, og så begynte de å fortelle huldrehistorier. Kona der, hu var svært religiøs, gikk op å ner på gulvet,

og a hørde på e stønn, men så sa a: «Du trur nå vel itte på huldra, du Lars?» sa a. Men da sa'n det, han Lars: «Er du så dum du itte trur på det som står i bibelen, du», sa'n. «Det står itte no i bibelen om huldra», sa a. «Du har nok itte lesi biblen, du», sa'n. «Å jo», sa a, «je har nok lesi bibelen meir enn de fleste, jeg», sa a. «Har du noen bibel her?» sa'n Lars. Å jo da, der var både en og to bibler i huset. «Finn ti bibelen da», sa'n Lars, og så kom a med en bibel. «Læs du Ivar», sa'n. Så begynte han frammate med skabelsen, te der'n kom te de atte Gud skafte mann og kvinne. Ja, det visste a, sa a, det beviser ingen ting, sa a. «Læs videre du», sa'n Lars, og han Ivar læste at Gud lot alle dyr kalle frem, men det står atte'n fann itte nogen som kunne væra hos'n. «Å er det vørte tā den første», sa'n Lars, «nå mǎn te å laga te ei att'n igjen. Nei det hadde a itte lagt merke te, og itte tænkt over, sa a. «Du læser overfladisk du», sa'n Ivar, «den første kjærringa det var huldremora det», sa'n Lars. «Ser du», sa'n, «den bibelen vi har den er bære eit utdrag den», sa'n, «men eingong je var i Valdres, var je hos en prest å lappa skor å han hadde den fulle bibelen og der stod det om denne kjærringa. Hu gjorde imot'n Adam å synna — nei det var itteno synn den tia, og så forstøtte'n a. Å huldrefolke dom kaller sig aldri hulder sjøl, bare «di forstøtte», sa'n Lars.

Det er velkjent annetsteds fra også hvorfra de stammer, og det er dette ophavet som forklarer at de må leve sitt eget skjulte liv likesom ved siden av folk. Før i tiden støtte folk oftere på dem over hos dem selv, det blir sjeldnere nå. Det var engang en gutt som gikk og gjætte, og langt inne på skauen stod han med ett ved en gammel stubbe, og i den stubben så han ei dør. Han funderte litt på dette her, men våget til slutt å gå inn. Der var nogen eldgamle folk der inne, og en eldgammel kjerring kom og bød ham litt rømme på en bete flatbrød. Gutten tok imot, og sa: «I Jesu navn», som 'n hadde lært, men i det samme var rømmen og flatbrødet blitt til bare kumøkk; vekkt var stubben og alt sammen, og gutten stod langt ute i skauen. Men møter en historier om at folk har vært ute for slikt fra våre dager, så blir det mere vakt og ubestemt. Om en mann som var kommet ut for huldra oppe

på Krokskogen, het det bare at hu var lei å komme ut for, og hun hadde næsten skjøvet ham utfor berget.

Derfor skifter litt efter litt historiene karakter, og det som trer i forgrunnen er slike beretninger hvor det er «noget rart», som hender, noget som da settes i forbindelse med disse maktenene. Det er uro på sætrer og slikt. I Ådalen fortaltes om en sæter, Søsætra, hvor der var slik uro at de til slutt var nødt til å flytte. Brønnsætra var jo bekjent nok, men den historien er et helt kapitel for sig selv. Eller det kan være skritt en hører utenfor, og så er der ingen. Tre karer, oppe i Ådalen, hadde vært på tiurleik, og var gått innom en sæter for å koke kaffe. De satt der og stelte med dette, da de hørte skritt på skaren utenfor, det gikk forbi så det likesom

strøk innpå laftet. Utenfor var der ingenting å se, ikke spor engang.

Når det gjelder slike ting, så er der knapt tvil om at slike beretninger blir mer og mer sjeldne. Det er som margin i dem er gått vekk, de savner den gjenklang i folks tro og tanker som gav dem liv og farve. Og folkeminne er langt rikere enn huldrehistoriene, og det er andre ting som holder sig bedre i live. Men troen på de usynlige makter er likevel nærmest inne ved kjernen i det gamle tenkesettet, og de gir en best inntrykk av den eldre innstilling til natur og omgivelser. Derfor er det at nogen spredte drag om slikt er tatt frem her. I skikk og bruk, i daglig praksis lever der ennå en mengde ting som er spiret frem av den samme gamle grobunn.

Reidar Th. Christiansen.

Hågen Olsen Hurum.

Lærer og kirkesanger i Hole, født 11. mai 1785, død 6. mai 1869.

Av V. V.

En skal lære sig selv å kjenne, sin Gud og så sin næste . . . For å kjenne sig selv må en vite sin ætt og herkomst. Hågen Hurum eller Gammelklokkeren, som han kaltes, kjente sin ætt igjennem flere hundre år. Han var født på gården Hurum i Hole og døde på sin gård Hundstad i samme bygd. Navnet Hurum menes å være av gotisk opprinnelse. Uttrykket «Härr» betyr god jord. Og jora på Hurum hadde hans forfedre snudd og vent i umindelige tider.

I et gammelt slektsregister, forfattet omkring år 1800 står anført: For mere end to hundrede år siden levde en mand på Hurum ved navn Tarald (hans farsnavn vites ikke) og denne mand bebodde gård no. 39 Hurum i Hole. formodentlig som leilending. I denne mands tid avbrendte husene for samtlige Hurums beboere på et gammelt stabur nær. Denne Tarald hadde 4 sønner, nemlig Alv, Anders, Ole og Syver. Da krigen, 7-årsfeiden eller Krabbekrigen reiste sig, blev Anders og Ole utkommandert som soldater og var med i felten. Mens krigen varte, blev gamle Tarald plyndret fra gården av en sorenskriver, som bodde på Trøgstad, men som da flyttet til Hurum. Da flyttet den gamle Tarald med sine til gården Burud i Norderhov. Efter 3 års forløp

døde forbemeldte sorenskriver, og da kom Tarald tilbake til Hurum.

Da Ole Taraldsen, mens han var i krigen, fikk tidende om at hans gamle foreldre var plyndret fra Hurum, blev han derover så mismodig at han ønsket ikke å komme hjem igjen. Hans ønske blev også opfylt, for han døde i Lier prestegjeld, formentlig efter krigens slutt».

Slik står skrevet i det gamle slektsregister. Krabbekrigen varte som bekjent fra 1563 til 1570. Det går 400 år, og ennå sitter Taralds og Gammelklokkerens ætt på Hurum . . .

. . . Hvem det var som satte Hågen Hurum på tråvet med lesing og boklige sysler vet jeg ikke, men en må formode at det var presten i Hole, dengangen Ulrik Frederich Kjerulf, f. 3. januar 1760, d. 8. september 1820. Hågen Hurum satte alltid denne prest så høit og ved prestens død forfattet Hurum noen minneord, som jeg synes er verdt å bevare:

«Ulrick Fredrich Kjerulf, prost over Hadeland, Ringerike og Hallingdalen og sogneprest til Hole, født 3dje januar 1760 endte sitt virksomme og dådfulle liv i en blid og rolig død den 8de september 1820.

Han var inntrådt i ekteskap den 18de februar 1793 med frøken Eleonore Krefting, der med 2 barn begræter hans alt for tidlige bortgang og kun trøstes ved gjenforeningens salige håp i opstandelsens herlige morgen.

Hans lyse ånd og dype blikk, hans ædle og sande samvittighetsfuldhet, hans utmerkede talent for den offentlige talerstol, hans strenge orden og punktlige nøiaktighet i alle embedsdeler, hans ubestikkelige rettskaffenhet og urokkelige sandhetskjærlighet, hans rettsindige og uplettede vandel såvel i det private som det offentlige liv hans omhyggelighet og driftighet som hus- og familiefar, hans blidhet i omgang, hans opriktighet i vennskap, hans eksemplariske beskjedenhet og kristelige saktmodighet, samt hans elskverdige humanitet i alle jordiske forbindelser gjorde ham til en prydelse for sitt land og sin stand og foreviger hans hederlige minne.

Fred med hans støv.

Vaterlands skole den 19de september 1820.

H å g e n H u r u m.»

Dette skrev den unge bondegutten fra Hole, da han fikk tiende om sin gamle lærers død. Hågen Hurum var nemlig nu lærer i Oslo. Det gikk slik til: Skolekommissjonen i daværende Christiania lot innrykke et avertissement om at man til Hammersborg skole trengte lærer. Hurum søkte og fikk kort efter anmodning fra kommisjonens formann, dr. Garman, om å komme dit inn, så man kunde høre «hans foredrag». Og så drog han ut i verden. I hans egen dagbok står notert: «År 1816 den 9 august eftermiddag reiste jeg i Guds og Jesu navn hjemme ifra Hurum på Ringerike til Hammersborg i Christiania».

De høie herrer biskop Bech og dr. Garman likte nok Hurum, for han blev på stående fot beskikket som lærer ved Hammersborg. Den tidligere lærer, Fredriksen, hadde måttet slutte på grunn av sykdom, og ganske snart efter endte Fredriksen sine dager. Enken satt igjen med flere uforsørgede barn og det står notert, at hun kort tid efter blev bragt på sindssykeasyl. Hammersborg skole var dengang i en gammel rønne og forholdene var i det hele tatt så slett som vel mulig og hans ønske var snarest mulig å komme bort derfra. Hertil hjalp biskoppen ham, for bare 2 måneder efter fikk Hurum plassen som lærer ved Vaterlands skole, hvor han forblev til 1821. Han røktet sin lærergjerning på en aldeles fremragende måte, hvilket de omtaler Bech og Gar-

mann gav ham, noksom viser. Ved siden av sin offentlige undervisning gav han privattimer for «bedre folks barn». I et tidsrum av 5 år var han således lærer for advokat Års' barn Augusta, Emilie, den søte Sedonie, Josefine og Sophie. Barna gråt da han skulde reise fra byen og de gav ham erindringsgaver . . .

Fra hans ophold i Oslo kunde mangt og meget fortelles. Byen var dengangen en småby med knapt 20 000 mennesker, alle kjente hverandre. De adspredelser standspersoner dengangen kunde unde sig var ikke mange. Man hadde et komediehus, og rett ofte var Hurum der. Flere ganger fikk han billett tilsendt av en eller annen dame, som vilde gjøre en artighet likeoverfor den unge læreren. Han var jo bare i 30-års alderen — og ugift. En ungdoms flamme hadde han på Ringerike, før han drog, men til sin ørgrelse hørte han en ondsindet sladder fortelle, at hans utvalgte hadde sagt: «Nei men om jeg behøver å kjøpe mig en halt hest, den kan jeg få lell». Dette hentydet til at Hurum «stakk» litt på den ene foten. Han gjemte ordene og da han som moden mann kom hjem for å overta klokkerstillingen vilde visstnok den unge dame opta forbindelsen, men han hilste tilbake og frarådet henne bestemt «å kjøpe halt hest» . . .

Klokkeren i Hole som var før Hurum, druknet i råka på Tyrifjorden. Han het Ole Hansen — og da som ellers gikk det slik, at den enes død er den annens brød. Hurum blev beskikket som kirkesanger i Hole og slog op sine pauluner på Libakke, som dengangen var for en liten plass å regne. Lenge blev han ikke boende der. Han byttet bort Libakke med gården Hundstad, og der døde han. Klokkegården på Hundstad er en vidunderlig vakker gård. Den ligger så fornemt tilbake fra veien, store trær skjermer, og bebyggelsen regnes for å være helt klassisk. På et loft i annen etasje hadde han sitt kontor. Gjerne kan jeg kalde det universitetet, for alt mellem himmel og jord finnes skrevet i de bøker, som der har vært. Et lite vindu mot øst skaffer lys, og her kom morråsola inn og laget solskin i hans sinn. Hågen Hurum var rik. Engang i 1819 hadde han 11 480 i rede riksbankpenger, men når alle disse papirpenger skulde omsettes til norske spesies så blev der ikke mere enn vel så tusen. Med rikdommen kommer velvære og tilfredshet, og da har en lettere for å bli fyldig. Tykke folk har godt humør, og det var Gammelklokkeren i besiddelse av. Og ikke så lite skøieraktig var han. Personlig kjenner jeg hans sønnesønn, og uten tvil ligner han sin bestefar i takt og lag. Små

pussigheter fant han stadig på. Hendte en eller annen begivenhet, så laget klokkeren et vers, men tro ikke han selv stod som forfatter. Nei, han lot en eller annen tjenestegutt lære verset og syngte det. Der bodde i sin tid på en av smågårdene ved Leine en ung kvinne, som var meget skjønn, men ellers mindre godt omtalt m. h. t. andre kvinnelige egenskaper. Folk kalte henne Gaupa, fordi hun gikk med et tørklæ, som i vatringen lignet et gaupeskind. Både gifte og ugifte fridde til denne pike. Et vers fra den tiden inneholder bl. a. dette:

«Anders Pamperud skulde sta' å fri,
men så dumpa han neri et gaupehi
et gaupehi» . . .

Gammelklokkeren hadde laget ordene.

Som lærer raker Hågen Hurum høit. Hans elever hadde sikkert meget å takke for, for han kunde tende deres sjel. Ser man hen til Holebygdens ledende menn på slutten av hans samtid, så vil en finne, at mange hadde tillagt sig en stil og fremstillingsevne som var uvant blandt bønder. Alle skrev de så skjønt. Det var noget de kunde takke Gammelklokkeren for. Blandt hans mange elever var også Jørgen og Ole Moe. De og mange

flere med dem gikk privat hos ham. Han drev et formelig seminar og av korrespondanse jeg har lest, kan en se, at folk fra høist forskjellige kanter av landet skrev til Hurum og bad om hans råd når det gjaldt utdannelse av unge menn. Kvindfolk kostet man ikke på dengangen . . . De måtte lære å sy, spinne m. v. Man holdt sig nemlig skriften etterrettelig: En kvinne bør ikke tale i forsamlingen.

Hurum blev i 1825 gift med Marie Gjesvold og som en raritet skal nevnes at han blev viet kl. 9 om morgenen. Og gratis av sogneprest Tronhus. Hans hustru overlevet ham i 10 år.

Gamle Daniel Graver som ennu lever var som ung gutt hos Gammelklokkeren, og Daniel har fortalt mig mange episoder fra Hundstad. Hurum elsket blomster, musikk og sang. Hver vår måtte han ha blomsterkorter, og mens den da tilårskomne klokker satt på en stol i haven gikk Daniel og vannet. «Kan du nu huske, at den røde der heter Senapis?» var et av de mange spørsmål Daniel fikk. Og Daniel har husket det inntil nu, da han som olding selv nyter sitt otium. Han husker til sin dødsdag både blomstrene og Gammelklokkeren.

Bryllupsviser fra Ringerike.

Tekst og melodi er optegnet av Catarinius Elling og finnes i hans «Norske Folkeviser» hefte IV. Han har funnet den i Hallingdal, men den som sang den for ham, fortalte at han hadde hørt den av en pike fra Ringerike som tjente deroppe. «Melodien er en av de prægstigste jeg kjenner», skriver hr. Elling.

I Paradis fremledte Gud
til første mand den første brud.
Gud så at manden ene var
iblandt de mange par.
Men Gud det maged så
at søvn faldt Adam på
af ham et ribben tog
og skapte kvinden god.
Manden vågnet glad og så
for sig sin brud at stå.

Kom brødre stemmer i med mig
af varme hjerter ønsker vi
vort brudepar så meget godt
af Herren Zebaot
Gud dem unde år,
aldrig sørgekår,
god sandrektighet,
lykke, ro og fred.
Og når livets mål er slukt
for dem op himlen luk.

Av værten og værtinden her
av dem vi og indbudne er,
for dem vi tømme vil en skål
og det til bredfuldt mål.
Vi takke hver og en
for al opvartningen.
vi er ved et frit mod,
thi punch og vin er god.
Hurra, en skål for mor og far,
nu dette glas vi tar

Gammalt frå Ådal.

Av E. S. DOKKEN

Alle bygder og daler mest har sin kjempekar. Nei, dom har vel ikke, men dom hadde før i tia da foreldre og besteforeldra våre levde; nå fins fnga kjemper att, og ikke vekser det op noen heller. — Men artig er det å høre fortelle om slike, og da gjerne i forbinnelse med en eller annen «ubøttelig» fel og sandferdig historie.

Elvedalen (Ådal) har også hatt sine kjemperkarer, og en av disse som levde for ikke svært lenge siden het Kjerstigutten eller Kjerstistugutten. Han var namngjeten for kreftene sine, og mange av bedriftene hans lever ennå i folkemunn oppe i dalen .

Et par av bedriftene hans fortelles slik:

Kjerstistugutten skulde en gang en tur op over til Nes. Kommet op til Busterud gikk han innom Busteru'n sjøl og spurte om det var råd å få lånt båten hans innover fjorden. Joda, båten skulde han få lånt, men han måtte love å dra'n godt op når'n hadde brukt'n frå sig. Hvor lenge Kjerstistugutten var borte fortelles intet om, men det sies at da Busteru'n om morgenen kom ut fikk han se båten sin stå reist op og ned etter stueveggen. Kjerstistugutten hadde altså dra't'n godt op.

*

Nedpå Kjerstistujordet låg i lang ti etter Kjerstistuguttens død en stein så stor at folk hadde vondt for å favne omkring den; den skulde Kjerstistugutten ha løftet. Når han ikke hadde noe å bruke kreftene sine på, gikk han ned og hugg tak i steinen og løftet den op og ned over hodet et snes ganger før han la den nedatt.

*

Det var gått ry om kreftene til Kjerstistugutten langt inn over Valdres. En vinter var det blandt lasskjørerne som kom forbi, og som hvilte i Kjerstistua, en valdris som skulde være kjempe der oppe. Det sies at han kom for å prøve krefter med Kjerstistugutten. Kjerstistugutten var ikke den som var lett å få kranglet sig innpå, og som oftest måtte han få mere enn ett slag før han slo igjen. Denne valdrisen fikk da egget Kjerstistugutten sint til slutt, og bar isammen gjorde det. Men denne valdrisen var den seigste Kjerstistugutten hadde dragest med. Dom sloss til dom blei venner igjen, og folk sier at slagsmålet varte to dager ut.

*

Om Per Lia fortelles også en pussig historie: Per var en sønn av Kjerstistugutten, og hadde arvet mye av kreftene etter ham, men med «bein i nåsan» og omtanke i hue hadde det blitt lite, så da'n skulde konfirmeres hadde presten sagt: «Du får nok komme igjen næste år også du Per». Og Per drog hemmatt til Busteru'n for han var innlegg der. Busteru'n syntes godt om'n Per og syns det var gæli at'n ikke skulde sleppe fram for presten, og så sa'n til'n Per at om noen dager ville'n sjøl holde ei overhøring over'n og hvis'n kunde svara noko, så skulle'n gå til presten sjøl og høre om det ikke var ei råd. Ja, Per var svært huga på det og fortalte det til husmennene han var isammen med. Disse var noen fule fanter og fortalte ham både godt og vel hvad han skulde svare når Busteru'n spurte'n om noe. På alt Busteru'n spurt'n om skulde'n bare svara: «Busteru'n hører dårlig og er en tosk, Busteru'n og kjerringa låg på et loft». Dette skulde'n bare si opatt og opatt. Nå var det slik at Busteru'n hørte svært dårlig, så svara var det ikke så farlig med, bare det kom rapt.

Da så Busteru'n tok han før sig en dag for virkelig å se — og høre — om han var så udugande gikk det glatt. Busteru'n prøvde ham både i «Luthri lære» og «Pontoppidan» og gutten svarte da både fort og greit, det såg han da. Da'n var ferdig med'n Per, sa'n: «Noe kan gutten, han svarer både mye og godt på alt jeg spør om».

Dagen etter kjørte Busteru'n til presten, bak i slean hadde'n en saueskrått. Og konfirmasjonsdagen stod'n Per Lia på kjærkegulvet.

Det var slik i den tia.

*

Mellem Ådal og Randsfjord ligger Trona-leiken, en gammel kjent leikplass, hvor tiuren har spilt gjennom århundreder og hvor jegere har hentet hundreder av tiurer ned.

Frå lang tid tilbake går et sagn igjen frå denne leikplass; det fortelles slik:

Erik Melbostad hadde sin faste leikplass på Trona-leiken, han var frå Bjønroa, men bodde den tid i Ådalen. Det var en morgen det gikk svært vrangt for ham, fugl var det nok av, men alt han skjøt så traff han ikke, fuglene satt og spilte like godt. Da blei han harm, gikk så hjem og kjøpte sig en sølvkule; den skulde drepe selv om det var trolldskap påferde. Da han om kvel-

den drog innpå igjen, sa han: «Imorgen skal de enten dø eller blø».

Kommet op på leiken laga han til nattvarme, brøt sig bar og la sig. Erik var forlovet med en vakker Adalsjente, og om natten, som han lå og stirret inn i varmecirkelen, fikk han se sin kjære komme innfrå skogen og til sig. Gjenta vilde endelig få ligge hos ham om natten, men Erik forstod at det måtte være en huldregjente og nektet hende å legge sig ned. Tre ganger spurte hun om å få lov, gråt og jamra sig, og til slutt vilde hun true sig frem. Erik, som holdt på å bli maktstjålen av henne svarte nei og sa: Kommer du, så skyter jeg.

Men huldregjenta vilde ikke gi sig og kom. Da skaut Erik sølvkulen og gjenta datt død om. Men da med ett blev det lyst om ham, og ut av skogen kom en mengde av allslags folk og ringet sig om ham. Somme vilde drepe ham, men det blev til at han skulde få leve, fordi han hadde varsla før han skaut. Men en hvitklædd dverg bøygde sig fram og stakk ham på låret. «Et merke skal du ha», sa han, «og dette merke skal du ha til tre dager før din død».

Det stikk Erik Melbostad fikk, blev et åpent smertefullt sår. Når det blev for smertefullt, var kviterter det beste han kunde læge det med. Det gikk som det blev sagt ham, det grodde ikke att før tre dager før han døde.

Erik Melbostad døde omkring 1850.

*

Tor Sandvika og noen andre karer satt ei natt i prestkammerset i Vikar kirke og spilte kort. Han Tor var kirketjener der en tid. Som de satt og spilte, brente lyset ut. Da blev de forlikte om å låne kirkelyset til de blev ferdige.

Tor fikk med sig Anders Tossevika og henta lyset og brukte det til ut på morgensia. Da så Tor og Anders skulde inn og sette lyset på plass igjen, sprang døra i lås, og med ett blev kirken full av gamle døde folk og overnaturlige vesener. Anders Tossevika blei livende redd og tok tak i trøieflåka til Tor Sandvika som baner sig vei fram like til klokkene. Kommet der hang disse fulle av vesener og —, Tosseviken skulde dra i klokka han, men fikk den ikke til å gå. Da tok Tor tauget og sa: «Hu ska gå!» — og da gikk den. Da så klokka tok til å ringe, blei kirken med ett tom og dørene åpne som før.

Den natta hørte de kirkeklokkene helt til Engerodden på andre sia av fjorden og de blei både færne og forundra.

Men hvor ringningen kom fra blev ikke fortalt før mange år efter.

På en gård i Adalen (Somdalen) satt engang eieren, Busterud'n, og en mann til og turet. De holdt på utover natten og blev svært sløve i hukkommelsen.

Gjesten fant veien hjem for lang om natten og krabbet op på fjøshjellen hvor før budeia og en gammel legdekall låg. Her sov han til om morgenen. Men da han skulde gå, merket han at legdekallen var død; og da han var arg efter nattens svir og fra før hadde noe utestående med Busterud'n gikk han til denne og sa: «Åssen kunde du bæra dig slik at inatt da; som å slå ihjel legdekallen din?» «Jøss, jeg har nå vel itte gjort det lell». «Jo, det har du gjort; men det er bare budeia og je som hørte det og vi skal tie; -- men da skal du gi mig de to jorda, Lystig og Kvenstua». Busterud'n fant det nok best å gå med på dette tilbud, for han trodde at han i fylla om natta hadde vært oppå hjellen og slått ihjel kalen. Gjenta fikk et svart forklæty av gjesten for at hun ikke skulde si noe. Således kom Lystig og Kvenstua vekk fra Somdalen.

*

John Skollerud på Branes-tur.

Dette hendte langt tilbake i tia, dengang det var skralt med veier opefter dalbygdene; og i den tid fantasien var stor og troen på sig sjølv var mindre enn nå.

John Skollerud hadde et viktig erend til Branes. Det var ved juletider, og juleaften falt det sig slik at han gikk og så sig om i kjøpstaden før han la iveri på heimferda. Som'n sto og så inni et vindu, kom det en kar bort til ham; det var alt sent på aftenen og lysene var tendt allesteds. Mannen spurte så John om han skulde heimatt ikveld. — «Å nei», svarer John, men je rekk vell op i Lier et stkke». «Du kan få sitta på med mig, for jeg skal samme veien ikveld jeg og —», sier mannen. Ja, John takka; glad over å få følge et stykke. Mannen hadde fin svart hest med sølvsele og funklande slede, og de la iveri.

Da de kom et stykke iveri, sa mannen: «Det er kanskje best du legger dig ned på bunden av sleden for je kommer til å kjøre noe fort opover nå». Da begynte det å gå så fort at John måtte ligge grue for ikke å blåse av, og snu hue for å få puste. Da de hadde reist et skei spurte mannen John om hvor langt han trodde de nå var. John svara at han trodde de var øverst i Lier.

Mannen saktna farten og sa: «Reis dig og se da». John så gjorde og såg at de alt var på Skollerudmyrene i Adalen. — Da fortalte mannen at han var Johns grande. «Det er en ting jeg gjerne vil få snakke med dig om. Når dine hester staller,

så renn det på bordet vårt så jeg vilde gjerne du skulde fløtta stallen din». Når det var sådan fatt, så fant ikke John det mer enn rimeli at han det gjorde og lovt mannen at det skulde bli gjort. Da de kom op til Skollerudbakken, steg John av og takka så mye for skyssen. Mannen sa: «Nå skal du se de gjør ære for mig når jeg kommer heim og». Da såg John en stor port i Skollerudberget bli åpnå og at det lyste så fint derinne og det blei skudd tre skudd for mannen da han kjørte inn. John tok straks til med å flytte stallen, og så lett hadde aldri noe arbeide gått for ham, det gikk mest av sig sjøl, men han skjønnte hvor hjelpa kom frå. Sia såg eller hørte John aldri noe til mannen. Men etter den tida hadde John lykke med sig i alt.

I de dager²⁾ da øllet i Ådalen var sterkere enn nutildags, hendte det at en kongens foged reiste gjennom dalen med en sølvskatt for flere bygdelag. Der hvor Gjermundstryken er druknet han, og det er efter dette at et sted ved denne kalles Fogeddøren. Det er efter den tid tatt store fisker i Adalselva, som har hatt sølvmynter i sig . . .

*

I nærheten av Skillingshodet gikk i gamle dager i et bratt fjell en sti, som kaltes Junkerstien. Fra denne skriver sig følgende sagn:

Junker Albrekt eller Alfeldt, drev inne på disse skogene, dels som kongens mann og dels som jeger. Junker Alfeldt skildres som en statelig kar; enten han kom i sine lange støvler, gule skinnbukser, grønn livkjole og sverd ved siden, eller med riflen på nakken.

På samme tid bodde på Nes i Ådal en gjente som blev kalt Flubergrosen, for sin store skjønnhet og godhets skyld. Denne rose var Junkeren blitt forelsket i og gjorde alt som lot sig gjøre for å få henne. Blandt annet lovt han henne at hvis hun vilde bli hans hustru, skulde han la bygge en så stor gård at den skulde ha fem piper på taket, og hun selv skulde få likeså mange rum til stasværelser. Men Flubergrosen var av gjæv ætt, og hun lot ikke til å finne dette av så stor verd, og heller ikke kunde hun fatte kjær-^lighet til ham og avslø det hele.

Det var utpå våren, ved de tider at folk drog til seters, at Junkeren en dag fikk bud fra kongen om å komme til staden hurtigst mulig. Flubergrosen skulde også til seters med buskapen på gården. Just som hun var oppe ved Skillingshodet, kom Junkeren luks mot henne og vilde ta henne til sig med makt. Da var det hun tok flukten frå ham, ned til den ville skogsti i fjellrevnen. Junkeren satte efter henne, men han kjente ikke denne farlige skogsti. Et stykke nede vaklet han og stupte i svarte tjernet under. Men Flubergrosen stod nede på stranden og så ham komme op igjen ute på tjernet. Da orket hun ikke annet enn hjelpe ham og kastet en stokk ut til ham og ropte: Der har du den første stokken til huset ditt».

Han kom også iland, men døde straks; og blev begravet på Norderhov kirkegård.

Flubergrosen gikk det vel; — hun blev godt gift oppe i Valdris, og både der og i Fluberg lever mange gjeve efterkommere av hennes slekt.

Per Friskfant.

Alle husker vi fra skoledagene Jørgen Moes klassiske barnefortellinger «I Brønden og i Tjernet». Viggo, vet vi, var dikteren selv, Beate, hans søster. Men at også en tredje av personene er historisk og ikke diktet, hvor mange er det som vet det?

Per Friskfant som omtales i fortellingen «Viggo på isen» var nok i sin tid en kjent person på Ringerike. Hans rette navn var Peder Andersen Snadden av foreldre Anders Alfsen og hustru Anne. Anders var en bror av den kjente skolemester Mikkel Alfsen. Anders og Anne hadde en datter, Karen, som blev gift med Nils Hågensen, Henum.

Peder var alt som gutt en mer enn almindelig mjuk og spretten kar. Han spratt over gjerder og grinder om disse var noe mer enn almindelig høie. Og på isen var han basen. Han gikk for å være den raskeste skøiteløper på hele fjorden. Så «fresk» var han, og oppnavnet Friskfant som en på Moe eller Bjørnstad gav ham, bar han nok med rette.

Jørgen Moe var 10 år da begivenheten på Svarttjern fant sted, det måtte altså være tidlig på vinteren 1823.

Gamle Krohn i Hønefoss hadde Ringerikes raskeste traver. Den gikk under navnet Krohngulen. Dengang som nu var det travkjøring på

2) Efter J. C. Welhaven

Steinsisen. Den løp fra alle, men Per Friskfant greide den ikke å ryste av sig. Der gikk i lange tider gjetord av det kappløpet.

En annen skøiteløper på Ringerike på den tid var Truls Langenga på Lohre-eie. Han var ikke så rask som Per, men var ellers en sprek kar. Valdrissene kjørte den gangen Steinsisen når de skulde til byen. Var isen blank fulgte Truls dem på skøiter. I skarpt trav gikk det, men Truls spratt over fjerdingsslaget og fulgte på den andre siden, spratt så over igjen, og slik gikk det isen bortover.

Min farmor var søskenbarn av Peder Andersen. Hun fortalte at både Peder og faren, Anders, var gode spillemenn, de spilte fele begge to. Etter

dugurden om søndagen gikk de gjerne sammen ute på tunet på Snadden og spilte, marsjer, sanger og salmer.

Peder var født i Snadden 1794. Han utvandret til Amerika og bosatte sig i Detroit. Hans datter Annie besøkte Snadden 1886 for å se sin fars barndomshjem.

Peder døde antagelig i 1888 og var da 94 år. Han var av gammelt godt slag, og sitt tilnavn Friskfant bar han således med rette.

Sigvard Simensen.

«I Brønden og i Tjernet» er skrevet på Smiubakken på Moe.

Nogen erindringer fra 1905.

Året 1905 vil visstnok for alle tider komme til å stå som et av de største merkeår i Norges nyere historie, og mange av årets minnerike dager er forlengst gått over i historien. Best minnes jeg 2 av disse dager, det er den 13de august og 13de november. Statsmyndighetene hadde bestemt at det skulde foretas folkeavstemning over det hele land. Den 13de august skulde det stemmes over om vi skulde bryte unionen med Sverige, ja eller nei. Det var spennende dager dengang. For Norderhov herreds vedkommende skulde avstemningen foregå i Hønefoss på lokalet «Ringerike», og den var berammet til å begynne kl. 1. På formiddagen var det tillyst folkemøte i Hønefoss på Søndre torv, og dette møte fikk en veldig tilslutning. Allerede tidlig på dagen begynte folk å strømme til fra alle kanter, og straks var torvet aldeles fullt av mennesker. Omtrent midt på torvet var der reist en talerstol — og pastor Christophersen og provst Færden skulde der holde talen for dagen. Nu kom ingeniørtroppene fra Hvalsmoen og likeså militæret fra Helgelandsmoen med hvert sitt musikkorps i spissen og tok oppstilling rundt torvet utenfor folkemassen.

Møtet begynte med avsyngelsen av Blix's vakre salme: «Gud signe vårt dyre fedreland», og musikken spilte med. Det var en vakker dag, og sangen lød gripende fra de tusen av struper.

Så besteg pastor Christophersen talerstolen og holdt en glimrende og gripende tale ofte avbrutt av kraftig bifall som undertiden gikk over til

rene ovasjoner, og under hurraer og håndklapp gikk pastoren ned av talerstolen. Så besteg prosten talerstolen under veldig applaus fra den store forsamling. Prost Færden var jo allerede da kjent som den store folketaler. Han begynte på sin rolige og logne måte, og jeg stod da og tenkte: — ja, idag tar nok pastoren luen fra prosten. Men jeg tenkte nok feil. Han hevet stemmen og den steg så det straks gikk som et brus utover denne store forsamling og kunde høres over alt, og forsamlingen var rent ellevill av begeistring. Så til slutt sang forsamlingen med blottede hoder fedrelandssangen, og under veldig jubel gikk taleren ned av talerstolen, og musikken gav fanfarer, og denne gang overtraff nok prosten sig selv; det blev sagt etterpå at selv Bjørnstjerne Bjørnson ikke kunde ha gjort det bedre. Så begynte de stemmeberettigede å strømme nedover til avstemningslokalet, og dernede blev det stor trengsel da visstnok de fleste var møtt op på torvet. Jeg var dengang medlem av formannskapet og således medlem av valgstyret. Den store sal i lokalet var avdelt med et solid rekkverk, og innenfor dette var vi i styret plassert. Men da dørene blev åpnet, opstod der en forferdelig trengsel; folk trykket på bakfra, så skranken mellom oss og folkemassen blev trykket inn, og vi hadde vår største møie med å holde mengden tilbake. Endelig blev det ro, og stemmingen begynte. Jeg hadde fått i oppdrag å levere konvolutter til de stemmende, og den første jeg le-

verte til var forhenværende stortingsmann gam'le Olaus Færden på Hverven. Derefter gikk det hurtig i ro og orden, og jeg vil si det til de stemmendes ros, at jeg så ikke en full mann under avstemningen, enda det i den tiden ikke var vanskelig å få tak i rusdrikk.

Valgstyret fikk sig en drøi tørn. Vi holdt på i ett trekk hele natten, og først klokken 3 om morgenen var vi ferdige med optellingen. Det

viste sig da at alle stemmesedler inneholdt «ja». Etter at vi så hadde ordnet det hele, var det å begi oss på hjemveien, og det var med mange slags tanker og følelser jeg i denne tidlige vakre augustmorgen ruslet alene og tilfots til mitt hjem ved Ask. Det hadde vært en interessant dag, og det kom flere minnerike dager etter.

Ask i juli 1930.

Martin Johannessen.

Mellem naboer i Haugsbygd i gamle dager.

Et kulturbillede fra slutten av 1700 tallet.

Meddelt av A. L.

Ved vårtinget for Norderhov den 1ste mars 1797 blev der* avsagt dom i en straffesak, som var anlagt av Iver Knæstang mot Erik Øhren, fordi denne siste hadde brukt ærekrenkende uttrykk om den første hustru ved å kalle henne en «mærraflåers kjærring». Uttrykket var jo ikke smakfullt, men så var straffen heller ikke liten. Når man nu tildags kaller en mann en mærraflåer, tenkes der vel helst på en som ved uvettug kjørsel eller på annen måte mishandler dyret. At det skulde være en vanærende handling å flå dyret, når det var drept, er vel for de fleste nutidsmennesker en fremmed tanke. Men at det engang har vært anderledes, viser dommen og dens premisser, jfr. frd. av 31te januar 1794. Den gjengis nedenfor ordrett, alene med den forandring, som følger av nutids sprogdrakt og rettskrivning:

Dom

i sak, anlagt av Iver Knæstang mot Erich Øhren i Haug.

Ved tvende enstemmige vidners forklaring er indstevnte overbevist om at ha skjeldt ut citantens hustru for en mærraflåers kjærring, og det fordi hendes mand hadde hjulpet en nabo med at flå dennes hest. Denne forbrytelse er så meget større, som regjeringen for ikke lenge siden ved forordning av 31te januar 1794 har søkt å utrydde den dårlige tanke blandt landalmuen, at det skulde være en vanærende handling å ta huden av døde hester. I sig selv er gjerningen høist nyttig for det almindelige, og den blir alle tider

citanten til ære, ei alene som en lydige undersått, men endog som en kjekk og god borger i staten, da han har tjent sin nabo, foregått andre med et prisverdig eksempel og bidratt sitt til å utrydde den dårlige formening, at folk kunde vanæres ved nyttige og vise handlinger. Innstevntes anbringende om at han har vært beskjenket og ikke kan huske, hvad han har sagt, og at han intet har imot citanten, kan ei fritta ham for den velfortjente straff allerhøist bemeldte forordning i § 3 bestemmer.

Ti kjennes for rett:

Erich Øhren bør for sitt dristige og ondskapsfulle forhold bøte 4 rdl. til Norderhaugs sogns fattigkasse samt til næste almindelige ting for Norderhaugs prestegjeld efter denne doms lovlige forkynnelse gjøre citanten Iver Knæstang og hustru offentlig avbikt for retten, og dersom han vægrer sig for å be citanten og hustru om forlatelse, skal han næste søndag derefter sættes en time i halsjernet ved Norderhaugs kirke, når der er gudstjeneste. Så betaler og Frich Øhren citanten i prosessomkostninger 5 rdl. Omkostningene og bøtene utredes 15 dager efter denne doms lovlige forkyndelse under eksekusjon efter loven.

A. Lagesen.

*

Har før stått i «Ring. Blad.» men inntas her med forfatterens tillatelse som et lite kulturbillede.

BONDEVISE

Av HARALD SOLBERG

I denna bygda er godt å væra,
på denna gar'n er det godt å bu,
og her er livet så lett å bæra,
ja, mest som ei kløvereng for ei ku.

Nå har jeg brøti og pløgd å dika,
her veks det gildt i mitt fotespor,
her ringer skauen den blanke vika,
imellem hager og åkerjor'.

Men lite utikring har jeg føri,
og rundt i væla så lite rest,
og om jeg nonstid har ute vøri,
jeg stunda hematt, for der er best.

Hu mor og jeg skal visst ikke klaga,
for det vi vanter, det får vi nok,
om blott vår herre vil nådig laga,
det væl for krøtter og ongeflokk.

Og åra lier — en dag om senna,
og tia går, når en er fornøgd,
så jamt som torva blir snudd i venna,
når bonden vollpløia vil ha pløgd.

Litt om skolen på Tyristrand i gamle dage.

Ifølge Holeboken blev den første skolekommission i Hole nedsatt den 8de mars 1742 for å overlegge og innrette et skolevesen i prestegjeldet. Men det blev neppe nogen ordning før 1743. Da blev der ansatt to skoleholdere: Halfor og Barth. Denne skoleordning stod ved lag i mange år.

Imidlertid har der neppe vært holdt nogen nevneverdig skole på Tyristrand før henved 1800 tallet. Tyristrand var jo dengang og mange år efter også kun et anneks, der som oftes blev stedmoderlig behandlet visstnok også i denne retning. Men et av de første år av 1800 blev der atter nedsatt en skolekommission med sikte på å få en enda bedre skoleordning.

En gammel skolejournal fra 1806 som omfatter skolen på Tyristrand til 1809, gir et godt billede av skoleforholdene i de dager. Journalen som både er vakkert skrevet og utførlig, begynner på forsiden med en bestemmelse som da synes å være innført:

« F o r o r i n d r i n g .

Hole Distrikt paa Tyristranden er holdt i 2de Fierdinger og saa det at Børnene nu og da kan søge Skolen, og ei Ved at Være forlænge uden af samme glemme hvad de forhen haver Lært da er det med Skolen saaledes Bestemt, at den skal afholdes 1 maaned i hver Fierding. Er børn som her i Dagbogen er anført i hver Maanedes Liste er de for hvilken det har været bekvemt og muligt at søge Skolen.

1806 den 4de Februari.

Hans Hurum, Skoleholder.

Denne Hans Olsen, Hurum kan man antagelig gå ut fra var den første faste skoleholder på Tyristrand, idet der omkring 1800 var blitt tre skoleholdere i Hole.

I 1809 hadde nordre Tyristrand 65 skoleelever, søndre 57. Blandt disse er 5-åringene ikke medregnet, sies det. Forøvrig er da alderen fra 6 til 20 år. Til sammenligning kan anføres at i år er det 305 skoleelever på Tyristrand. Alderen er nu fra 7 til 14 år. Blandt skoleelevene fra hin tid kan man nu finne sine besteforeldre, oldeforeldre og tip-oldeforeldres navner. Her finner man også de gamle skolemestre Thor Eriksen Solberg og Mikkel Nubsen Pjåkerud som skolegutter. Den første er i 1806 14 år, den siste 10 år. Det er forresten 4 søsken fra Pjåkerud i skolen på samme tid. Erik, 18 år. Han kom til Ødegård oppe ved Ask og druknet i ung alder på

Steinsfjorden, Rønaug, 15 år, og Ole, den yngste, som kom til Opsahl, 8 år. Blandt de eldre i skolen var en Thomas Hansen. Han var 20 år. Han var far til gamle Karen Guttormsen. Skoleforsømmelser sees det å ha vært meget av. Grunnene derfor har vært mange «mangel på klæder og underhold» er ofte anført. «Modvillighed for skolen». Andre «Disse søger aldrig skolen». Om høsten en almindelig grunn «Har vogted Kreaturer». Nogen gutter fra Skjerdalen i 15 års alderen har skoftet meget. Som grunn er anført «Har skaffed tømmer ind paa Saugen». For nogen står «Disse går omkring og betler». Andre er borte i tjeneste og har vanskelig for å «søge skolen». I et par rubrikker i journalen sees hvor langt elevene er kommet i undervisningen som kun består i innenad og utenadlesning. For nogen står «Læser godt». Andre «Læser nogenlunde». Nogen har lært de 10 bud mens andre er kommet til det 5te. Nogen få har lært den 5te part og enkelte leser i forklaring og lærebok. En Gudbjørg Hansdatter som er 18 år og står opført under Feieren (Fegeri), har skulket skolen betydelig og får et dårlig skudsmål i lesning, «Hun er ganske lad».

Hvorlengde denne Hans Hurum var skoleholder på Tyristrand, har det ikke lyktes å få rede på. Men omkring 1812 er Thor Solberg skolemester. Han innehadde stillingen til 1818. Han ønsket da å fratre, da han skulde overta fedrenegården Solberg. Mikkel Pjåkerud kom så i hans sted. Mikkel Pjåkerud blev i 1814 som 19 års gutt utkommandert i krigen. I journalen kan man forøvrig finne navnene på en hel del som man vet var med i krigen på samme tid. Deriblandt også Kristen Grylingsvolden som var Mikkels rodekamerat. Disse to og mange andre fra Tyristrand var samlet ved Onstadsund, hvor de deltok i flere trefninger.

Nogen år efter stod Mikkel atter på tur til å trekke i munduren. Denne gang var det verneplikten. For å slippe denne valgte han så å bli skolemester. Oppe hos klokker Larsen på Norderhov tok Mikkel en 3—4 ukers undervisning. Vi gjengir så med Mikkels egne ord hvordan det senere gikk. «Så tok'n far mei me over til provsten Kjerulf. Da vi hadde snakket lit sammen tok provsten testamentet og ba mei læsa et kapitel. Dette læs jeg gott å provsten var fornøiet. Siden tok han salmeboka og ba mei læsa et vers som han nevnte. Dette salmevers kunne Je til

mit held så gott utnåt, så Je læs det høit og tydelig uten å se i boka». Provsten drog på smilen og sa: «Ja du er god nok gutten min. Reis du hjem igjen og begynd din skolegjerning i Jesu navn». Mikkel var skolemester til 1846 og kunde vel for alderen enda ha holdt på en tid, men nu var Hans Lund blitt sogneprest til Hole. Hans Lund som var en ivrig skolemann, så helst flere av disse gamle skoleholdere vel avsted, for å få bedre krefter isteden. Mads Frok kom så i Mikfels sted. Frok hadde før virket som lærer i Hole. I 1850 kom de første seminarister til Hole. Det var 3 av dem. Grøndal, Tømmerås og Stave. Folkevittigheten laget et rim om disse: «Grøndal gikk til Tømmerås efter Stave. Johan Stave var fra Hallingdal. Han kom til Tyrstrand. Stave skildres som en ualmindelig dyktig lærer, som bragte et friskt pust inn i skolestuen, og folk syntes det var store ting så meget skolebarna fikk lære da mot før. Stave blev ikke lenge på Tyrstrand. I 1855 flyttet han til Hoksunds real-skole, men kom senere til Ruseløkkens skole i Oslo, hvor han visstnok virket til sin død. I Staves tid blev der en forandring i skolen, idet den fikk faste steder. For nordre Tyrstrand holdtes den på nedre Hovind, for søndre på Grefsrud. Videre blev der også ansatt en lærer til på Tyrstrand som kom til å virke i søndre krets. Det var Hans Andreas Gomnes. Foruten Gomnes virket også et par andre vekselvis med omgangsskole i Vestbygdens søndre krets. Det var Kristian Larsen Gomnes og Johan Frøhaug. Den siste var meget ung og hadde enda ikke gått inn på seminariet. Hans Andreas Gomnes, som skulde ha vært en dyktig lærer, virket i søndre kreds til Lars Andersen kom. H. A. Gomnes vir-

ket også et års tid i nordre krets. Det var medlem Stave og Syver Olsen. Den siste, som nettopp var kommet ut av seminariet, blev 1856, kun 18 år, ansatt som lærer og kirkesanger. Samtidig med Olsens ansettelse blev skolen flyttet fra nedre Hovind til Kind. Syver Olsen kom til å virke i kretsen i over 50 år.

Når man kaster et blikk tilbake på skolen og følger utviklingen op gjennom tiden, så kan dens historie være interessant nok. Vi ser de gamle skoleholdere med skoleskrinet på ryggen vandre fra gård til gård. De fleste av dem hadde kanskje liten utdannelse, men de gav hvad de hadde. Men det stod en gufs av skoleholderne når de kom til gårds, og det lå en verdighet over disse gamle pedagoger. I skolestuen ser vi tyve-åringene sitte sammen med fem-åringene ved langbordet og lære de ti bud. Der hakkes og staves. Andre som er kommet lengere, durer iveri på egen hånd. Undertiden vanker der en og annen fortjent ørefik. Men med disse tyveåringer ser skolemestren litt gjennom fingrene med, for enkelte av dem er ikke å spøke med. Foruten de skolesøkende finner man i skolestuen en og annen av gårdens folk som er kommet inn for å se og høre. Enkelte er kanskje kommet for selv å få en glytt inn i kunnskapens verden.

Vi ser idag rundt om store, lyse og prektige skolelokaler med en masse av nette og velklædte skolebarn strømme ut og inn. De læres nu op i mange forskjellige fag, så når de går ut av skolen kan man nærmest sammenligne dem med små professorer i sammenligning med hvad de lærte den tid denne gamle skolejournal forteller om.

Hans Johnsrud.

Manngard i Holleia.

Gudbrand Mohytten la seg inn og vilde bu året rundt på Lauparen, ei seter på Holleia. Men han vart der ikkje lenge. Det var 'kje stor trafikken der, og han snøga mest inne.

På Haukelidsetra, som høyrer Sökkendalen til, låg det eit år ei kjerring som hadde ein liten guttunge med sig. Han var to år gammal.

Ein dag mor hans dreiv med noko koking og rangla kringum på vollen der, vart ungen søkjende burte. Dei tok til å leita, men fant'n ikkje. So var dei til lensmann Mokastet, og han fikk med seg 40 mann til å gå manngard, og dei tok Gudbrand med sig som visar. Dei går da der i to dagar og ikkje noko finner. Så går mann garden nedatt igjen.

Så går Gudbrand til Morte vanna på grensa til

Krøds herad og tar til å fiske mort.

Han kom heim til Lauparen om kvelden, og kjerringa steikte då småfiskane; men dei åt ikkje upp alle.

Så legger han seg og har sovna. Då kjem det eit vesen inn til'n og segjer han skal gå til ungen. «Han ligger på eit berg ved eit bekkessissel ved Kartåslia vest for Steinsvollen», tyktes han det sa.

Så snur han på seg og vaknar, og sola skein inn på'n, og så står'n upp.

Så tar han tre små fisker og tuller i eit paper og tar med seg, og går så beint på ungen.

«Dikke, dikke», sa ungen som låg der og sutra og gråt.

J. A. S.

Sterke karer.

Høit oppe i åsen i Vegårdsfjordingen, der hvor dr. Færdens hytte nu ligger, lå for en menneskealder siden en plass som kaltes Barlin. Det vokser barlin deroppe, derav navnet. Her bodde for ca. 40 år siden en mann ved navn Anders. Han gjorde sig på mange måter bemerket. Han var stor og sterk, noe av en kjempekar, ærlig og pålitelig, men visstnok ikke av de gløggeste karer i fjerdingen. Når månen steg op om kvelden så det ut for Anders som den satt oppå fjellet bak stua hans. Han fant ut at denne store blanke skiven kunde utnyttes bedre i menneskehetens tjeneste og særlig bli til stor nytte for skogsfolk. Han vilde sette visere på månen og innrette den som klokke. Han laget nogen store klokkevisere av tre, og en kveld som månen satt deroppe på fjellkammen og tittet på ham, la Anders i vei med viserne sine. Folk skulde slippe å bli i beit om de ikke hadde råd til å gå med klokke i vestelomma. Da Anders kom op, fikk han til sin forbauselse se at månen hadde stukket undav og befandt sig nu langt borte og høit oppe. Han drog avsted innover, men nådde ikke rømlingen igjen. Så måtte han gå hjem igjen, men forsøkte flere ganger å lure sig usett inn på månen; det lykkedes vist ikke, for den blanke skiven står den dag idag op over åskanten i Vegårdsfjordingen uten visere.

Engang hadde han vært i et av kvernhusene ved Åsabekken og fått malt en sekk korn. På hjemveien var han i følge med sin kone — Pauline. Da de var kommet op i en av de bratteste Jonsruddakkene, sa han: Sett dig på, du Pålina. Je går veien den samre, je». Sterk var han og derfor en durabel arbeidskar, men var en dårlig husholder over nisten sin. Han eide ikke det vi kaller magamål.

Kommet frem til skogshytten, kunde han ta hele smørøsjen og tømme op i gryten og koke en dyktig grautgryte. «Men hæffer gjør du detta da, Anders», kunde de andre skogsfolk si, «Nå må du eta tørt sea». «Det gjør ittenoe, je må ha noe som smaka», svarte Anders og satte hele porsjonen tillivs. Slapp nisten op for ham, kunde han godt arbeide et par dager uten å spise og utføre likeså harde dagsverk han som de andre uten at det tilsynelatende gjorde ham noe. Han hadde engang fått det innfall at ertegraut skulde stå godt i magan på ein tømmerhugger. Han skulde da ligge på skauen sammen med Kristian Danielson, Hurum, og hugge ved for Otter Pjåka. Otter frarådet ham å forsøke det nye grautmjølet, men

Anders stod på sitt. Så fikk han en pose ertemjølet og strøk avsted. Da tiden var kommet at grauten skulde kokes, satte han en gryte med vann inn til peisvarmen slik at varmen virket bare på den ene siden av gryten. Det begynte jo snart å syte langs vannkanten på den siden som vendte mot varmen. Anders begynte å koke sin ertemjølsgraut. Da grauten efter Anders mening var ferdig, uttalte Kristian sin tvil om at denne grauten var kokt. Jo, Anders mente nok det og hugg inn. Efter en stunds iherdig eting la han sig til å hvile, men stod snart op igjen, slo litt sur melk i gryten og satt den bort til varmen for å lunke litt på grauten og spiste så resten. Men da blev Anders dårlig, så dårlig at det så ut til å spøke for livet. Hans sterke konstitusjon seiret dog til slutt, og det blev en forløsning. Ertedmjølsgrauten «stod» ikke i en tømmerhuggermage.

Han kom til Gulbrand Nordby engang og blev bydd mat. «Ja takk, je kan godt spise litt», sa Anders. Det blev satt frem en treringe sur melk. Den kunde vel ta ca. 6 liter. Op i den brøt Anders to store flatbrødleiver og satte det hele til livs. «Nå skal I ha mange takk», sa Anders. «Det smakte riktig godt». «Je pleier itte å misunde noen maten», sa Nordby'n siden, «men je syntes det var fælt å se hæssen han auste i sig». Men så kunde jo Anders, som sagt, gå et par dager på et slikt måltid.

På Gyrihaugsetra hadde han også en opplevelse. Det var skikken dengang, og kanskje det er det nu også, at når mannen var på setra skulde han gå efter kuene for kona. Anders gikk, og under letingen efter kuene kom han til å gå langs en bekk. Ved en stor stein her fant han en kobberkaffekjel full av penger. Hvordan disse var kommet op på Gyrihaugen er ikke så godt å ha nogen mening om. Dette hendte jo i Ole Høilands dager. Var ikke pengene hans, tilhørte de vel de underjordiske. Pengekjær kunde Anders ikke være, for han syntes ikke han kunde gå og bære på denne kjelen. Den fikk stå hvor den stod til han hadde funnet kuene og fått dem hjem. Så gikk han for å hente kjelen, men da kunde han ikke finne hverken den store steinen eller kjelen. Han var ute flere turer for å se efter skatten, men, som det heter, den var som sunket i jorden, og blev ikke spurt siden.

Da hu Pålina døde, giftet Anders sig for annen gang og levde sine siste år i Øllastua ved Hurum. Da han skjønte at han ikke hadde lenge igjen å leve, blev han svært opsatt på å komme over på østsiden av fjorden. En dag la han iveri. Han

klarte virkelig å komme både frem og tilbake igjen. Da han kom tilbake, sa han: «Nå er je ferdig med min misjon i livet». Så satte han sig i peisen, og der døde han. Hvad slags ærend han hadde hatt over på østsiden, fikk ingen rede på.

Kjerstistugutten og Fille-Nils oppe i Ådal var spreke karer. Engang under tømmerkjøring møttes de på Teigstjernet. Ett eller annet var karerene blitt uenig om, og her oppå tjernet syntes de vel at de kunde luften harmen sin litt. Kjerstistugutten grep børsa og drev til Fille-Nils så den bøyde sig som en klave. Det gjorde vist vondt, for Fille-Nils rev til sig en handspiker fra tømmerlasset og betalte kontant tilbake, uten rabatt. Handspiker'n gikk tvert av. Da dette var besørget, var de like gode venner igjen, men de prøvde vist ofte styrken sin på hverandre senere også. Engang drev Fille-Nils til Kjerstistugutten med flate hånden så han seg i kne. Det var både et kraftig og vel anbragt håndslag, og Kjerstistugutten reiste sig op igjen, rakte Fille-Nils hånden og sa: «Takk skal du ha! Nu slog du som en mann».

Oppe i Andersbråten i Viken i Ådal bodde en gammel krok som hette Tron. Kona hans hette

Ordtak fra Ringerike.

Efterhvert som slektene har vunnet fremover og fått flere og større erfaringer, har de ofte formet disse erfaringer i faste ordtak. Mange av disse ordtak er blitt hele folkets eiendom, mens andre — vel kanskje de fleste — bare er kjente i enkelte bygdelag.

I «Ringerike» 1928 har E. Viken en artikkel om ordtak fra Ringeriksbygdene. Jeg skal her supplere med endel som særlig har vært brukt i Hole.

Albogastøyt og enkemannssørj varar like lenge.

Det er gælint, sa Granadølen; han flaug barbeint på Steinsisen.

Det er større skam å esle att lite enn å eta my, sa gutten; han åt for tre.

Itte to oster på en gard. (Ikke no sløseri).

Det er itte å nemne smør i Leinegarda. (Man fikk ta situasjonen som den var).

Går du to ganger rundt bua med et havrebrød så blir det ertebrød det au.

Det er itte ett som ana.

Mye vil ha mer og fan vil ha fler.

Når fan blir gammal går'n i kloster.

De unge tenker med hjertet, men de gamle med hue.

Kjersti, men blev kalt Kåta. Folk sa at Tron hadde Trollkatter. De skulde trille som nøster, og folk hadde sett dem henge fast i juret på kuene og suge blod. Mye annet fortred kunde også disse trollkattene volde. På Buttingsrud hadde de bestandig så fete og kraftige hester, men en vår blev de så maktstjålne at de seg ikke for våransredskapen. På lenden hadde de et parti så hårdt som tre og fett og hårene kunde en stryke av dem. En svart hest hadde også likesom et klipp tvert gjennom manen.

En dag kom Tron Andersbråten til gårds. Ole Buttingsrud som var en stor, kraftig kar, tok ham med sig inn i stallen, stengte døra og forpliktet sig på at gjorde han ikke hestene gode igjen, skulde han jule ham op så han ikke skulde bli helsemenneske mere. Andersbråten bare smilte og sa at når han bare fikk tak i litt søndagsaske skulde nok hestene bli bra. Ja, Buttingsrud holdt på sitt og Andersbråten måtte love å gjøre det godt igjen for ikke skulde hestene på Buttingsrud skaffe hår til trollkattene i Andersbråten.

Ja, hestene blev bra igjen de, hvad det nu kom av.
T. Krogsrud.

Spott itte peita, sa gråbein til geita. (Vær ikke for høi i hatten).

Når musa er mett er mjølet beskt.

Aldri så gæli så er det godt for noe.

Je er trøtt je, mor, sa gutten han skulde ha juling.

En må væra om sig og for sig skal en få i sig og på sig.

Løsta driver verket.

Jammen er det moro lell, sa gutten han satt på låvebrua og fiske.

Je er like glad je, sa gutten han var aldri glad.

Det er nå det gjelder, sa'n Per Bjørke, og det var hele året.

Fint er ikke bestandig pent.

Fint skal det vera om halve buksebaken er ute.

En har itte smør på flesk.

Tjuv trur at hvermann stjeler.

Pass dig sjøl, du, sa'n Halvor til grisen, slår du ner så får du itte mer.

Den som noe sår, noe høster, sa a Sara Langebru; hu sådde salt.

Vondt skal vondt fordrive.

En har itte mjøl og ull i samre påsan.

Bare bok gjør ingen mann klok.

Gid je låg, sa mann, han satt i senga og sov.

Nils Johannessen.

Garver ØDEGAARD

HØNEFOSS

Telefon 206

*Min Garveri-, Lær- og Skotøiforretning
samt Sæletøi anbefales*

CAFÉ „CIRO“

STORGATEN 8^{II} - HØNEFOSS

VIS A VIS BILPARKERING

Anbefaler sine hyggelige lokaler. Delikate smørbrød.

Telefon 529 ♦ ELIDA SANDUM

KAKEBUA

*Alle slags hjemmebakte Kaker.
Bestillinger på Kransekaker og
bløte Kaker, Goro og Fattigmann
mottas*

Telefon 334

HØNEFOSS

Toilettartikler

i godt utvalg

OLAF GANDRUDS FARVEHANDEL

HØNEFOSS

Telefon 450

Erik Gran

Ur- og Optisk Forretning

HØNEFOSS

Telefon 115

*Det største utvalg i PRESENTER
for alle anledninger.*

Storgatens Stentøimagasin

Telefon 4

HØNEFOSS

Telefon 4

Fr. Wagner

Kransebinderi og
Blomsterhandel

HØNEFOSS

Telefon 118

*Kjøp manufakturvarer kontant
og De kjøper billigst hos*

OLE KAARSTAD

HØNEFOSS

GULL- og SØLVVARER

i godt utvalg til rimelige Priser

A. Hovde

Håkenstads gård - Storgaten 8

HØNEFOSS

Telefon 21

HØNEFOSSRUTEN

HØNEFOSS-OSLO

HØNEFOSS-DRAMMEN

Henvendelse:

Karlsens Rutebilkontor

Storgaten 18

HØNEFOSS

Telefon 344

RINGERIKES SPAREBANK - Hønefoss

Oprettet 1833

Stedets eldste bank

Mottar innskudd og utfører alle alm. bankforretninger
Checks utstedes på inn- og utland
Sikkerhetshvelv

HUSK ◆

at billigste sted for innkjøp av BLÅ og kulørte DRESSER, FRAKKER, manufaktur, UNDERTØI og ARBEIDSKLÆR gjør De hos mig, fordi jeg har de beste tilbud, enkle utgifter og selger med liten avanse.

S. A. ELVSVEEN ST. OLAFSGT. 1
HØNEFOSS

SÆPER
PARFYMER
TOILETARTIKLER

ODDVAR GRØNLIE
PARFYMERI- & DROGEFORRETNING
Telefon 536

Urmaker EDV. NØKLEBYE

Telef. 1273 HØNEFOSS Etabl. 1898

Søndre torv 8

Godt utvalg i ur og briller

Vintersportsartikler

◀ i godt utvalg til rimelige priser hos ▶

PETTER BENTZEN
CYKKEL- OG SPORTSFORRETNING
VERKSTED

LIKKISTER og SVØP til absolutt billigste priser.
Ny begravellesbil. — Samtidig anbefaler jeg min
MØBELFORRETNING som billigste sted for inn-
kjøp av møbler.

A. SUKKEN

Nordre Torv - Hønefoss - Telef. 537

JOH. THORESEN

TOBAKKER - CIGARER
CIGARETTER - CHOKOLADE
KONFEKT - FRUKT

T E L E F O N 3 8 8

BUNDTMAKER
PEDERSENS ENKE

HØNEFOSS
Telefon 136

Hatte-, Lue- og Pelsvare-
handel

GUNNAR DAHL

NORDSIDEN — HØNEFOSS
Telefon 524

anbefaler sitt kransbinderi
og sin blomsterhandel

Til
JULEPRESENT

En pen Dameveske

HØNEFOSS FOTO- OG
RAMMEFORRETNING

Julen 1930.

De fleste mennesker skal ha noget nytt til jul — enten til sig selv eller til de små. Vi vilde sette pris på om De på forhånd vilde avlegge vår avdeling for Manufaktur og Skotøi, Nordre torv, et besøk — fordi vi tror at De vil bli behagelig overrasket både over utvalget og priserne. Avdelingen omfatter nu:

Konfeksjon for voksne og barn

Skotøi —,,—

Sportsutstyr for damer og herrer

Trikotasje for alle aldre - Kjole-

stoffer, Kåpestoffer, Bojer, Hvite-

varer, Ulltepper, Vattepper,

Divantepper. — Alt i småsaker.

Sengeutstyr syes efter bestilling.

Vi anbefaler ennvidere våre avdelinger for Kolonial-, Kjøtt- og Pølsevarer som et fordelaktig innkjøpssted.

RINGERIKES KOOPERATIVE SELSKAP - Hønefoss

STORGATEN - SYDSIDEN - TELEFON NR. 90 og 248

NORDRE TORV —,,— 498 og 182

Centralbord med forbindelse til alle avdelinger

J. B. Balstad's Eftf.

Mode- og Skinnforretning

Brødr. Helgesens gård

Hønefoss

Thv. Solum

Assortert Landhandleri

Snadden

Telef. 381

M. Eriksen

Modeforretning

Grand Hotels gård - HØNEFOSS

Telefon 361

Selger nu batter til nedsatt pris

Bentzens Skredderforretning

Hønefoss

Joh. E. Bye

BOKHANDEL - PAPIRHANDEL

Hønefoss

*Årets nye bøker og julebester
i stort utvalg*

HOLE SPAREBANK

OPRETTET 1861

Innskudd mottas til høieste rente
Forøvrig utføres alle almindelige bankforretninger

Andreas Bakkes Møbelforretning

HØNEFOSS
TELEFON 85

Distriktets eldste og største møbelforretning.
Kun garantert arbeide. Største utvalg.

Rimeligste priser

HØNEFOSS SPAREBANK

Mottar innskudd og utfører
almindelige bankforretninger.

Rich. Bjørnholdt

Finere kolonial.
TELEFON 105

Agent for Voss uldwarefabrik.

H. Henschien, - Musikhandel.

HØNEFOSS

Stort utvalg i musikkinstrumenter. Rimelige priser. Avb. innrømmes.

Hønefoss største og best assorterte herre- og guttekonfeksjonsforretning. Stort lager av dresstøier og forsaker. — Søm efter mål. — Skotøiavdeling.
En gros & en detail. Telefon 354.

Ringerikes Magasin - I. R. Skøien

Når De har

bruk for å kjøpe

Sølv- og Gullvarer

gå inn til

Gullsmed Thv. Jørgensen

IVER SKØIENS EFTF. A/S

— HØNEFOSS — TELEFON 34 - 112 —

● Største utvalg.

● Laveste priser.

Jern, jernvarer, kjøkkenutstyr, farvehandel, smiekull og koks. Beste sort cement, mur og gjødningskalk i vognlaster og mindre deler.

J. B. GRØNLIE

Hønefoss Farvehandel

Telefon 163

OLE FROG

ASSORTERT LANDHANDLERI

NORDERHOV

TELEFON 62

TANNLÆGE

KRISTIAN GROV

KONTORTID 9-2, 4-7

Stabelsgt. 10 Telf. 565

Sverre Krogsrud & Co.

Norderhovgate 10 — Hønefoss

Kransebinderi, Frø- og Blomsterhandel

TELEFONER: GARTNERIET 120

BUTIKKEN 487

Th. Granum

Skotøiforretning

Telefon 219

▲ Hønefoss

Skal De ha utført et eller annet trykningsarbeide, så henvend Dem til

A. Evenstads trykkeri

— HØNEFOSS —

Telefoner:
Trykkeriet 162
Privat 322

De blir fornøid både med pris og utførelse.

HØNEFOSS GLASMAGASIN

Kjøkkenutstyr, Glass, Lamper,
Elektriske Belysningsartikler,
Stentøi, Porselen, Kortevarer,
Leketøi, Vandrør, Pumper,
Kraner m. m.

TELEFON 43

F. LARSEN

HØNEFOSS KAFFISTOVA

INNEHAVER: MARTHA NÆSSET

TELEFON 226

TELEFON 226

RINGERIK HUSFLIDSUTSALG

Storgaten, Hønefoss.

Mottar og selger pene hjemmelagede gjenstander av alle slags.

HØNEFOS OG OPLANDS PRIVATBANK

Innbetalt Aktiekapital og oplagte Fonds 1/1 1929 ca. kr. 4 800 000

Innskudd mottas til høieste rente.

Almindelige bankforretninger utføres.

Bokser utleies i vårt sikkerhetshvelv.

H Ø N E F O S B R U G

TELEFON NR. 72

Anbefaler sine utmerkede tørre furumaterialer fra lager, såvel høvlet som uhøvlet i forskjellige bredder, likeså dører, vinduer og trapper av prima damptørret furu i førsteklasses utførelse. ♪ ♪ ♪

*Katalog og prisoppgave
tilstilles på forlangende.*

**KURVER - KURVMØBLER
og LEKETØI**

i godt utvalg

MATHILDE SVENSRUD

KURVFORRETNING

TELEFON 286

HØNEFOSS

Hønefoss Teglverk og kalkfabrik

Inneh.: Levor Pedersen

Mursten = Taksten = Dreinsrør = Kalk = Stubbeloftslere